
Ostrów Wielkopolski, st. 23, gm. loco , woj. wielkopolskie, AZP 68-36/129

Informator Archeologiczny : badania 33, 149-150

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

- osada z okresu wczesnego średniowiecza

Pracami terenowymi kierował mgr Andrzej Krzyszowski (autor sprawozdania, Biuro Badań Archeologicznych w Ziątkowie k. Poznania) i mgr Tomasz Kasprowicz. Finansowało Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo w Warszawie Regionalny Oddział Przesyłu w Poznaniu. Pierwszy i ostatni sezon badań.

Badania wykopaliskowe przeprowadzono w związku z budową w tym miejscu odcinka trasy gazociągu wysokociśnieniowego do Ostrowa Wielkopolskiego. Stanowisko odkryto jesienią 1999 roku w trakcie powierzchniowego rozpoznania archeologicznego przyszłej trasy gazociągu. Położone jest w obrębie niewielkiej zerodowanej doliny związanej z rzeką Ołobok, na południowym stoku niewielkiego wzniesienia, łagodnie opadającego na południe ku podmokłym łąkom.

Założono jeden wykop badawczy o charakterze liniowym, zlokalizowany w centralnej części przewidywanego początkowo zasięgu stanowiska. Pierwotnie wykop miał wymiary 130 x 3,00 m (z poszerzeniem), a z poszerzeniem łącznie przebadano powierzchnię 410 m². Prace wykopaliskowe wykonano od 26 września do 2 października 1999 roku.

Stratygraficznie w wykopie stwierdzono dwie warstwy naturalne:

- I (współczesny humus), którą tworzyła szara, mocno spiaszczona współczesna próchnica, o miąższości w przedziale 52-30 cm,
- II (poziom stropowy calca), którą tworzył lekko gliniasty piasek barwy brązowszarej oraz żółty względnie żółtoszary drobnoziarnisty piasek, przechodzący na końcowych ćwiartkach we frakcje żwirowate.

W wyniku badań wykopaliskowych odkryto osadę z wczesnego średniowiecza, której pozostałości stanowi 9 obiektów nieruchomych. Pozyskano: 72 fragmenty ceramiki, 13 grudek polepy i próbka węgla drzewnego.

Spośród obiektów typu stałego pod względem funkcji zdołano wyróżnić: 2 obiekty o funkcji grzewczej (ogniska/paleniska), 4 jamy o charakterze odpadowym, natomiast jeden z obiektów zidentyfikowano jako prawdopodobny piec typu gospodarczego. Ten ostatni obiekt był posadowiony na piaszczystym calcowym podłożu i osiągał wymiary 200 x 142 cm. Jego wypełnisko stanowiła wyłącznie na obwodzie (o maksymalnej grubości około 15 cm) intensywna spalenizna, przemieszana z dość licznymi otoczkami kamiennymi (zewnętrzne palenisko). Natomiast po przeciwnej stronie obiektu wystąpiła warstwa szarożółtego piasku (z udziałem pierwotnej próchnicy), z materiałem ceramicznym (30 fragmentów), którą można najprawdopodobniej interpretować jako rumosz glinianej kopuły pieca.

W odkrytym zbiorze ceramiki naczyniowej, liczącym łącznie 72 fragmenty, wydaje się dominować całkowite obtaczanie powierzchni. Zarejestrowano poszerzone krawędzie wylewów, bez okapów. Ostatnią ważną cechą tej ceramiki jest występowanie ornamentu strefowego w postaci pasma rytych linii falistych, nakłuc grzebykiem, poziomych żłobków. Wobec powyższego datowanie tego niewielkiego zbioru ceramiki można ustalać na fazę D okresu wczesnego średniowiecza wg schematu podziału tej ceramiki Z. Hilcherówny.

Cechy „młodsze” tego zespołu ceramiki to, prócz całkowitego obtaczania, także cechy morfologiczne i zdobnicze, m.in. silnie wygięty na zewnątrz brzeg z krawędzią profilowaną czy brak wyodrębnionej szyjki. Fragment ten jest ponadto bogato ornamentowany odciskami grzebykiem, pasmami wielokrotnych linii falistych (jak np. podobny fragment z ryciny 11:3), w tym na przemian z poziomymi żłobkami. Tego rodzaju cechy naczyń występują dość powszechnie w fazie D wczesnego średniowiecza. Zbiór ceramiki z tego stanowiska – na podstawie powyższych uwag – można datować z uzasadnieniem na fazę D, tj. od poł. X do 1. poł. XI wieku.

W najbliższej okolicy omawianego stanowiska znajdują się zbliżone czasowo dwa domniemane grodziska (Ostrów Wielkopolski, st. 1, znane też jako Kępca I, i Ostrów Wielkopolski, st. 2, oznaczone jako Kępca II), które są lokalizowane po przeciwnej – w stosunku do omawianego stanowiska – stronie szosy z Kalisza do Ostrowa Wielkopolskiego. Stanowisko to sąsiaduje również bezpośrednio z kilkoma innymi wczesnośredniowiecznymi osadami, funkcjonalnie najprawdopodobniej związanymi pierwotnie z wyżej wymienionymi grodziskami.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum w Kaliszu.

Badania nie będą kontynuowane.

OŚWIĘCIM-Zamek, st. 1, gm. Oświęcim, woj. małopolskie, AZP 103-49/1

- grodzisko wczesnośredniowieczne
- zamek z XIII/XIV w.

Architektoniczno-archeologiczne badania, przeprowadzone w terminie od sierpnia do grudnia przez mgr Lucynę Dębowską (autorka sprawozdania, Pracownia Architektoniczno-Konserwatorska Kraków). Finansowane przez Urząd Miejski w Oświęcimiu. Czwarty sezon badań. Przebadano powierzchnię około 50 m².

Celem badań było ustalenie przebiegu i datowanie murów zamku znajdującego się pod XX-wiecznym budynkiem przeznaczonym do remontu, odsłonięcie fundamentów wieży z XIII/XIV w. oraz zbadanie wału ziemnego otaczającego grodzisko wczesnośredniowieczne. Wykonano także wykop (I/99, odc. C) na majdanie grodziska, w którym natrafiono na podłogę z dranic.

W większości z jedenastu wykonanych wykopów osiągnięto strop calca, na którym zalega próchnica nadcalcowa. Powyżej występuje nasyp wału wykonanego z lessu. Grubość nasypu osiąga miejscami 5 m. Nie znaleziono w nim żadnych konstrukcji ani zabytków ruchomych.

Ustalono przebieg trzech ciągów murów obronnych datowanych na XIV, XV, XVI w. W warstwach kulturowych przy najstarszym murze znaleziono liczne fragmenty ceramiki średniowiecznej.

Przy północno-zachodnim narożniku wieży obronnej z XIII/XIV w. odsłonięto fundament przypory oraz odsadzkę stopy fundamentowej, złożonej z drobnego żwiru rzeczno i warstewek lessu, szerokości 1,40 m. Fundament ten jest wkopany w wał ziemny otaczający grodzisko.

Z zamku zachowało się jedynie skrzydło wschodnie, prawie całkowicie przebudowane.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Oświęcimskim Centrum Kultury.

Obiekt wymaga dalszych badań, zwłaszcza poza obszarem zabudowy.

PIETRZYKÓW, st. 1, gm. Dobromierz, woj. dolnośląskie, AZP 84-21/5

- grodzisko wczesnośredniowieczne

W dniach od 27 września do 2 października przeprowadzone zostały archeologiczne badania wykopaliskowe, finansowane ze środków Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Kierownictwo badań objął dr Artur Boguszewicz (autor sprawozdania). W pracach wykopaliskowych uczestniczyli studenci archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego: Zbigniew Pozorski, J. Kaczyńska, K. Kryżar, A. Słocińska. Wyniki opracował Zbigniew Pozorski. Celem prac było wyznaczenie zasięgu podgrodzia wczesnośredniowiecznego obiektu obronnego, ustalenie chronologii tej części warowni oraz uzyskanie nowych informacji o głównym wzniesieniu grodziska.

W 1999 r. badania wykopaliskowe prowadzono na trzech wykopach zorientowanych na osi północ-południe. Wykop I założono w południowo-zachodniej części podgrodzia, wykop II w północnej części tego członu warowni, a wykop III na szczycie wzniesienia obronnego.

Na podstawie uzyskanych wyników badań na podgrodziu należy liczyć się z istnieniem późnośredniowiecznej osady, być może rozciągającej się w kierunku północno-wschodnim do pobliskiego sta-